Turkish Studies *Social Sciences*

Volume 14 Issue 3, 2019, p. 1077-1094

DOI: 10.29228/TurkishStudies.22616

ISSN: 2667-5617

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info / Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş:* 10.01.2019

✓ *Accepted/Kabul:* 10.06.2019

📅 *Report Dates/Rapor Tarihleri:* Referee 1 (12.02.2019)- Referee 2 (15.03.2019)- Referee 3 (30.03.2019)

This article was checked by iThenticate.

AKADEMİSYENLERİN TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ (GRAFİK TASARIM ALANI ÖRNEĞİ)

Orhan SEVİNDİK - Meral Sezgin ÖNAY***

ÖZ

Bireyler gerek işin ağır yükü altında ezilerek stres altında kalması, gerekse iş yaşantısı içinde muhatap olduğu diğer insanlar ile arasındaki meydana gelen etkileşim, onun süreç içinde yapageldiği işi ile ilgili isteksizlik duyması gibi bir sonuca varabilir. Kişi ortaya çıkan negatif durum karşısında; yaşadığı stresi ya da iş ile ilgili tatminsizliğinin etkisi ile kendisini geri çekmeye ya da işi ile ilgili ataletle düşerek eylemsizlik haline geçebilir. Bu durum literatürde tükenmişlik olarak tanımlanmaktadır. Tükenmişlik durumunu; bireyin, bir hedef ve bu hedefe ulaşmak için yürütülen süreçlerde yaşanan stresin, bireyde oluşturduğu bıkkınlık hali olarak tanımlamak mümkündür.

Türkiye'de yükseköğretim düzeyinde eğitim veren akademisyenler çalışma koşulları açısından birbirinden farklı durum ve şartlardadır. Bununla birlikte eğitim alanında çalışan ve kendini sürekli geliştirerek değişen dünyaya uyumlanması gereken akademisyenlerin çalışmaları sürecinde çeşitli nedenlerle hissettikleri tükenmişlik durumu çalışmalarının verimini düşürebilmekte, hedeflenen başarıya ulaşamamasına neden olmaktadır.

Bu çalışmada, Türkiye yükseköğretim sistemi içinde grafik tasarım eğitimini yürüten akademisyenlerin tükenmişlik durumları, hazırlanmış olan ölçek aracılığı ile incelenmiştir. Çalışmada kullanılan ölçek, Prof.Dr. Songül TÜMKAYA tarafından geliştirmiştir. Ölçek; 'Duygusal Güçsüzlük', 'Yönetmel Destek', 'Akademik Performans' ve 'İş Yükü' olmak üzere 4 alt gruptan oluşmaktadır.

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi, E-posta: orhansevindik@istanbul.edu.tr

** Öğr. Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, E-posta: meral.sezginonay@omu.edu.tr

Çalışmanın evreni, Türkiye’de yükseköğretim düzeyinde grafik tasarım eğitim-öğretim faaliyetlerini yürüten tüm akademisyenlerden oluşmaktadır. Evrenin küçük olması dolayısıyla, anket uygulaması için örneklem seçimi yapılmamış, tüm evrene anket uygulanmıştır. Anket verileri, e-posta ve yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Elde edilen veriler, alt gruplara göre ayrıştırıldıktan sonra istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: tükenmişlik ölçeği, grafik tasarım, yükseköğretim

ASSESSMENT OF ACADEMICIANS BURNOUT LEVELS IN TERMS OF DIFFERENT VARIABLES (GRAPHIC DESIGN DEPARTMENT SAMPLE)

ABSTRACT

Individuals can find themselves unenthusiastic towards their occupation as a result of stress due to a heavy workload or their interactions with other people during their professional lives. When they face this unfavorable situation, people can withdraw themselves due to the impact of stress or their dissatisfaction with their jobs, or they can become idle. This situation is defined as burnout in literature. Burnout can be defined as the sense of weariness instilled in the individual by the stress associated with a goal and the process of achieving this goal.

In Turkey, academicians who provide education at the level of higher education are in different conditions with regard to working situations. In addition, academicians working in the field of education who need to adapt themselves to the changing world. However, the burnout situation they feel for various reasons during their work can reduce the efficiency of their work and prevent to reach targeted achievements.

In this study, the burnout levels of academicians in graphic design department at higher education system in Turkey were examined through prepared scales. The scale used in this study was developed by Prof.Dr. Songül TÜMKAYA. Scale consists of 4 subgroups. These subgroups are 'Emotional Weakness', 'Administrative Support', 'Academic Performance' and 'Work Load'.

The universe of the study is all academicians who carry out graphic design education and training activities in Turkey at the higher education. No sample selection was made for the questionnaire application. The questionnaire was applied to the whole universe because universe is small. Survey data were collected via e-mail and face to face interviews. After the obtained data separating to subgroups, the obtained data were analyzed by using various methods (Chi-square and correlation) in the SPSS statistical package program.

STRUCTURED ABSTRACT

Individuals can find themselves unenthusiastic towards their occupation as a result of stress due to a heavy workload or their interactions with other people during their professional lives. When they face this unfavorable situation, people can withdraw themselves due to the impact of stress or their dissatisfaction with their jobs, or they can become idle. This situation is defined as burnout in literature. The existence of components of burnout (stress related to a heavy workload or colleagues, financial dissatisfaction with the job, etc.) leads individuals to losing the position they achieved in their professional lives, and can have negative impact on the operation of organizations they are affiliated with. Burnout can be defined as the sense of weariness instilled in the individual by the stress associated with a goal and the process of achieving this goal.

This study attempts to determine the burnout state among academics involved in academic activities at the level of higher education in design. In this context, the Academic Burnout Scale, developed by Songül Tümkaya, was employed to measure the burnout level among academics in the field of graphic design.

1. The Concept of Burnout

The concept of burnout, which was proposed by Freudenberger based on the academic studies conducted in healthcare workers in 1974, can be briefly defined as the sense of dissatisfaction in the individual in terms of being recompensed for their efforts in their professional lives.

The most common and popular one among the definitions of the burnout syndrome was developed by Maslach. According to the definition, burnout has three components: the first component is "Emotional Burnout." The individual sees significant decline in their physical and emotional resources. They are convinced that they are burdened with a heavy workload and they maintain a low level of responsibility.

The second component is "Depersonalization". The individual develops defense mechanisms. They exhibit exaggerated reactions against unwelcome behavior. They are rude and they tend to ignore other people.

The third component is "Low Personal Accomplishment". The individual constantly questions their choices and their position. They have a low level of morale, and high levels of feelings of inadequacy and failure. They believe their choices are incorrect.

2. Burnout in Education

Studies in students showed that a series of phenomena, such as examinations, emotional relationships, time management, lack of socialization, and financial factors, are influential in the sense of burnout among students. Studies in teachers showed that burnout among teachers emerge as a result of factors like lack of financial opportunities, a heavy workload, administrative pressure, and a decline in the respectability of the teaching profession. Studies on burnout among academics showed that the burnout level depends on factors like academic title, social opportunities, personal rights, etc.

3. Methodology

The Academic Burnout Scale consists of four subcategories and 79 items. The scale includes 47 positive items and 32 negative items. There are 13 items in the emotional weakness category, 12 items in the administrative support category, and 7 items each in the academic performance and workload categories.

The study population was predetermined as all academics involved in graphic design education activities at the associate degree level. As the population was accessible in number, the entire population was accepted as the study sample.

The Academic Burnout Scale was communicated to 252 academics involved in graphic design education activities at the associate degree level via email or in person. Based on the preliminary assessment, responses of all academics who participated in the study (132, 52%) were included in the study.

4. Findings

Most of the academics who participated in the study (54.5%) are employed at foundation universities. 52.3% of the participants are female and 47.7% are male. Most of the participants (52.3%) are in the age group of 36-45; the majority of the participants (68.9%) are titled lecturers.

Burnout levels of academics in terms of the status of the institution they are employed at (state or foundation) showed that academics have high scores (25%) of emotional weakness at state universities and medium scores (77.8%) of emotional weakness at foundation universities. Burnout levels of academics in terms of administrative support were comparable in employees of both institutions (50% at state universities and 47.2% at foundation universities). In academic performance scores, employees of both types of institutions had medium academic burnout scores (55% at state universities, 62.5% at foundation universities). High levels of burnout were not observed among academics of state universities in terms of academic performance, whereas high burnout levels (13.9%) were observed among academics of foundation universities. In terms of workload, academics of foundation (70.8%) and state (66.7%) universities showed high scores in workload.

Academic burnout levels in terms of gender showed similar levels of emotional weakness scores between genders. It was observed that women (73.9%) and men (54.0%) have medium burnout levels in terms of emotional weakness. Academic burnout levels associated with administrative support showed an inverse distribution (65.3% for women, 30.2% for men). Burnout scores in terms of academic performance showed a similar distribution in both genders (59.4% for women, 58.7% for men). Academic burnout scores based on workload indicated to an inverse distribution between genders (62.3% for women, 44.4% for men).

Academic burnout scores in terms of academic title showed medium burnout scores among academics of all titles (62.6% for lecturers, 72.7% for lecturer doctors, 66.7% for associate doctors) in the subcategory of emotional weakness. A differentiation was observed based on titles in the subcategory of administrative support (50.5% for lecturers, 46.7% for lecturer doctors, 36.4% for associate doctors). There

was a low ratio of academics with high burnout scores in the subcategory of academic performance. On the other hand, associate doctors showed the lowest burnout scores (56.7%) in the subcategory of academic performance.

Academic burnout levels based on age were found to be high (28%) among academics in the age group of 25-35 in the subcategory of emotional weakness. On the other hand, medium burnout scores constituted the majority among all age groups in the subcategory of emotional weakness (60% for the age group of 25-35, 65.2% for age group of 36-45, and 76.9% for the age group of 46-55). In the subcategory of administrative support, academics in the age group of 46-55 showed higher levels (61.5%) compared to the other age groups. In addition, no low burnout level was observed among any of the age groups in the subcategory of administrative support. In the subcategory of academic performance, academics in the age groups of 36-45 or 46-55 did not show high burnout scores, but academics in the age group of 25-35 showed a high burnout level (20%) in the same subcategory. In the subcategory of workload, academics in the age group of 46-55 showed a higher burnout level (69.2%) compared to the other age groups. In addition, no academic had a low burnout score in the workload subcategory.

Discussion and Conclusion

It was found in the institution subcategory that academics employed both types of institutions had comparable academic burnout concentrations in Emotional Weakness and Administrative Support. On the other hand, there was significant differentiation between the two types of institutions in terms of Academic Performance and Workload. Employees of state universities showed low academic burnout levels in academic performance and workload, whereas academics employed at foundation universities showed high levels of burnout in terms of workload. Therefore, significant burnout was observed among academics employed at foundation universities due to a heavy workload.

Here, it is considered that taking regulatory measures at state institutions in order to reduce the level of workload-associated burnout would contribute to the productivity of education.

Burnout levels among academics in terms of gender showed similar levels for genders in the subcategories of emotional weakness and academic performance. Burnout levels were at either medium or low levels for both genders in the subcategories of Academic Performance and Emotional Weakness. However, genders showed an inverse distribution in the subcategories of Administrative Support and Workload. In both subcategories, it can be said that the burnout levels among women are related to their professional lives as well as the extra burdens they carry in their private lives (childcare, housework, etc.). Findings also show that they do not think they get support from administrators under the conditions of their busy lives.

It can be said that this situation necessitates a series of measures in the context of positive discrimination in an effort to reduce levels of academic burnout among women.

A general assessment of academic burnout levels in terms of academic titles showed no differentiation based on titles in any of the

subcategories. Different concentrations were observed in all subcategories, although similar directions were seen in distribution. Regardless of the academic title, academics have the opinion that they do not get administrative support and they have a very heavy workload.

Academic burnout levels in terms of age showed an increase in the burnout scores with advancing age in the subcategory of administrative support. Therefore, it can be said that the span of professional life has a negative effect. Emotional Weakness and Academic Performance scores showed an increase in the burnout scores in declining age groups. Here, it can be said that academics feel weak due to the fact that they joined professional life recently.

Keywords: Burnout scale, Graphic design, Higher education

GİRİŞ

İnsanın en önemli uğraş konularından birisi de günün - dolayısıyla hayatının- büyük bir bölümünü alan belirlenmiş ve sınırlandırılmış bir ortamda bulunarak faaliyetlerde bulunması eylemidir. Söz konusu eylem; iş olarak tanımlanmakta olup; bireye gerçekleştirdiği iş eylemi karşılığında bir bedel -ücret- ödenir. İş yaşantısı elbette sadece bir işi yerine getirmek ve bunun karşılığında bir bedel almak kadar kısa ve yalın bir gerçekliği bünyesinde barındırmaz. İş yaşantısı aynı zamanda içinde pek çok bileşenin bulunduğu karmaşık -bazı yönleriyle kestirilemeyen- çok taraflı bir yapıdır. Ortaya çıkan çok kollu ve çok taraflı iş yaşantısı içinde yürütülen faaliyetler ya da iletişim kurulan kişilerin etkisi sonucunda bireyde bazen istenmeyen ruh halleri meydana gelebilir.

Bireyler gerek işin ağır yükü altında ezilerek stres altında kalması, gerekse iş yaşantısı içinde muhatap olduğu diğer insanlar ile arasındaki meydana gelen etkileşim, onun süreç içinde yapageldiği işi ile ilgili isteksizlik duyması gibi bir sonuca varabilir. Kişi ortaya çıkan negatif durum karşısında; yaşadığı stresi ya da iş ile ilgili tatminsizliğinin etkisi ile kendisini geri çekmeye ya da işi ile ilgili ataletle düşerek eylemsizlik haline geçebilir. Bu durum literatürde tükenmişlik olarak tanımlanmaktadır. Tükenmişlik ile ilgili bileşenlerin (ağır iş yükü ve çalışma arkadaşlarından kaynaklı stres, iş ile ilgili maddi tatminsizlik yaşanması vb.) varlığı bir taraftan bireyin iş yaşantısında elde ettiği yeri kaybetmesine yol açarken diğer taraftan içinde bulunduğu örgütün işleyişine olumsuz bir faktör olarak etki edebilmektedir (Telman ve Önen, 2006:1; Çavuş vd., 2007:97; Üngüren vd., 2010:2922). Tükenmişlik durumunu; bireyin, bir hedef ve bu hedefe ulaşmak için yürütülen süreçlerde yaşanan stresin, bireyde oluşturduğu bıkkınlık hali olarak tanımlamak mümkündür. Birey, artık hiçbir eylemde bulunmak istemez ve kariyeri için önemli dahi olsa hiçbir adımı atmaz (Kaçmaz, 2005:29; Üngüren vd., 2010:2922; Avşaroğlu vd., 2005:116).

Hiç kuşkusuz bir hizmet sektörü olan eğitim alanında faaliyette bulunan çalışanların da yaşadıkları yorucu, yoğun ve stresli iş ortamında tükenmişlik sendromuna yakalanmaları oldukça olası bir ihtimaldir. Özellikle yüksek öğretim kurumlarında bu tür vakalar ortaya çıkabilmektedir (Barut ve Kalkan, 2002:67; Çavuş vd., 2007:98). Akademisyen, bir taraftan, belirli bir konu hakkında uzmanlaşma talebinde bulunan öğrencilere bilgilerini aktarırken, diğer taraftan bilgilerinin baş döndürücü hızla değişen teknolojik gelişimleri göz önünde bulundurarak güncel tutması sorunu ile karşı karşıyadır. Bu yetmezmiş gibi bir de akademik olarak yükselerek basamakları tırmanması bir zorunluluk olarak kendisine dayatılmaktadır (Melendez ve Guzman, 1983; Ergin, 1995:38). Basamakları tırmanırken yerine getirmesi gereken diğer alt süreçlerde (makale yazımı, tez yazımı ve savunması, yükseltirme jürileri vb.) yaşayacağı ayrı ayrı stresler ve bunların etkisi hiç kuşkusuz akademisyenlerin tükenmişlik sarmalına girerek akademik kariyerlerinin ilerlemesine durduran engele zemin oluşturabilmektedir (Çavuş vd., 2007:97; Tümkaya, 1999:50; Gillespie vd., 2001:55; Budak ve Sürgevil, 2005:95).

Çalışmanın problemi grafik tasarım alanında yükseköğretim düzeyinde akademik faaliyetleri yürüten akademisyenlerin tükenmişlik durumunun tespit edilmesidir. Bu bağlamda, Songül Tümkaya tarafından geliştirilen Akademik Tükenmişlik Ölçeği, grafik tasarım alanındaki akademisyenlerin tükenmişlik durumunu ölçmek üzere kullanılmıştır (Tümkaya, 2000:128-133).

1.1. Tükenmişlik Kavramı

Freudenberger tarafından 1974 yılında sağlık çalışanlarına yönelik yürütülen akademik çalışmalar sonucunda ortaya çıkan tükenmişlik kavramını kısaca; insanların iş yaşantısında verdikleri emeğin karşılığını almada yaşadıkları tatminsizlik olarak tanımlamak mümkündür (Berberoğlu ve Sağlam, 2010:104; İlhan ve Çetin, 2014:52; Orhan ve Komşu, 2016:3-4; Yoleri ve Bostancı, 2012:590; Pelit ve Türkmen, 2008:119; Sağlam Arı ve Çına Bal, 2008:132). Freudenberger göre birey, duygusal yönden herhangi bir konu hakkında eylemde bulunma motivasyonunu kaybetmiştir (Yoleri ve Bostancı, 2012:591; İlhan ve Çetin, 2014:52; Budak ve Sürgevil, 2005:95). Ortaya çıkan bu durum birey açısından mesleki anlamda önemli bir tehlike boyutunu ifade eder. Çünkü birey, hayati öneme sahip olan mesleğini gerekliliklerini yerine getiremez duruma gelmiştir (Arslan ve Acar, 2013:283-284; Taşlıyan vd., 2014:65-66; Kavoğlu, 2009: 48; Lian vd., 2014:1; Duru vd., 2014:1264; Shih, 2012:287; Kaygın ve Naktiyok, 2012:100; Ardiç ve Polatçı, 2008:70-71; Özipek, 2006:8; Çiçek Sağlam, 2011:408).

Tükenmişlik kavramına en önemli katkı ise, kendi adıyla anılan “Maslach Tükenmişlik Envanteri”ni de geliştiren Christina Maslach tarafından yapılmıştır (Budak ve Sürgevil, 2005:96; Orhan ve Komşu, 2016:3-4; İlhan ve Çetin, 2014:52; Yoleri ve Bostancı, 2012:591; Charkhabi vd., 2013:1; Schaufeli vd., 2007:565-566; Maslach ve Jackson, 1981:100-101). Maslach ile birlikte tükenmişlik kavramı popüler hale gelmiş, iş yaşantısındaki pek çok alandaki çalışanlar üzerinde de benzer araştırmalar yapılmıştır (Orhan ve Komşu, 2016:3-4; Charkhabi vd., 2013:1; Schaufeli vd., 2002:72; Otacıoğlu, 2008:105; Üngüren vd., 2010:2922; Pelit ve Türkmen, 2008:119).

Tükenmişlik kavramı ile ilgili literatürde pek çok tanım bulunmaktadır (Özen Kutanis ve Karakiraz, 2013:14-15; Sağlam Arı ve Çına Bal, 2008:132; Qiao ve Schaufeli, 2010:88; Lee vd., 2010:405; Reis vd., 2014:9; Pelit ve Türkmen, 2008:120; Orhan ve Komşu, 2016:3-4; Avşaroğlu vd., 2005:116). Yapılan tanımlara bakıldığında; tanımların ağırlıklı olarak, bireyin iş yaşantısında yaşadığı stress dolayısıyla, meydana gelen hiçbirşey yapmama hali üzerine yoğunlaştığı görülmektedir (Özen Kutanis ve Karakiraz, 2013:14-15; Sağlam Arı ve Çına Bal, 2008:132).

Konuyla ilgili yapılan tanımlar içinde en yaygın ve popüler olanı ise Maslach tarafından geliştirilen tanımdır. Tanıma göre tükenmişliğin üç bileşen bulunmaktadır (Lin ve Nuang, 2014:77-78; Lian vd., 2014:1; Duru vd., 2014:1264; Kaygın ve Naktiyok, 2012:100; Ardiç ve Polatçı, 2008:70-71; Tümkaya vd., 2009:389-390; Maslach ve Jackson, 1981:100-101; Charkhabi vd., 2013:1; Lee ve Ashforth, 1990:743-744; Schaufeli vd., 2002:74; Yoleri ve Bostancı, 2012:591). İlk bileşen “Duygusal Tükenme” boyutudur. Bu boyutta kişi kendisine dönüktür. Bireyin fiziksel ve duygusal kaynaklarında ciddi düzeyde azalma söz konusudur. Birey artık aşırı iş yüküyle yüklü olduğunu düşünür ve sorumluluk düzeyini düşük tutar (Taşlıyan vd., 2014:65-66; Schutte vd., 2000:54; Duru vd., 2014:1264; Kaygın ve Naktiyok, 2012:101-102; Özen Kutanis ve Karakiraz, 2013:14-15; Dincerol, 2013:14-17; Tümkaya vd., 2009:389-390; Yoleri ve Bostancı, 2012:591; İlhan ve Çetin, 2014:51-52). İkinci bileşen ise tükenmişliğin kişiler arası boyutunu tanımlayan “Duyarsızlaşma”dır. Bu boyut aynı zamanda bireyin savunma mekanizmalarını geliştirdiği boyuttur. Birey artık istemediği davranış karşısında tepkisini abartılı bir şekilde ortaya koyar. İlişki içinde olduğu kişilerin isteklerine küçümser bir tavır vardır. Kaba davranır ve kendisi dışında kalan diğer insanları görmezlikten gelme eğilimi gösterir (Tümkaya vd., 2009:389-390; Maslach ve Jackson, 1981:100-102; Charkhabi vd., 2013:1; Lee ve Ashforth, 1990:743-744; Schaufeli vd., 2002:72; Lin ve Nuang, 2014:77-78; Özen Kutanis ve Karakiraz, 2013:14-15). Üçüncü bileşen ise bireyin kendini negatif değerlendirmeye tuttuğu “Düşük Kişisel Başarı Hissi” boyutudur. Birey, sürekli yaptığı seçim ve bulunduğu konum ile ilgili bir sorgu hali içindedir. Bireyin

moral seviyesi düşük, yetersizlik ve başarısızlık duygusu ise oldukça yüksektir. Bireyde, yaptığı tercihlerin doğru olmadığı düşüncesi hakimdir. (Özen Kutunis ve Karakiraz, 2013:14-15; Lee ve Ashforth, 1990:743-744; Taşlıyan vd., 2014:65-66; Kaygın ve Naktiyok, 2012:101-102; Ardiç ve Polatçı, 2008:70-71; Çiçek Sağlam, 2011:408; Tümkiye vd., 2009:389-390; Sağlam Arı ve Çına Bal, 2008:132).

1.3. Eğitim Alanındaki Tükenmişlik Durumu

Tükenmişlikle ilgili çalışmalar ağırlıklı olarak iş yaşantısı ile ilgili süreçlere odaklı bir yapıya sahip olmakla birlikte; eğitim süreçlerinde yaşanan durumları inceleyen araştırmalar da yapılmıştır (Lin ve Nuang, 2014:77-78; Lian vd., 2014:1; Chunming vd., 2017:1-11; Duru vd., 2014:1264-»1263-1284; Shih, 2012:286; Noordin vd., 2012:112-115). Akademik alanda yapılan çalışmalar iki grupta yoğunlaşmaktadır. Birinci grupta yer alan çalışmalar, öğrenciler üzerine odaklanmıştır. Öğrencilere yönelik yapılan çalışmalarda; sınavlar, duygusal ilişkiler, zaman yönetimi, sosyalleşememe, ekonomik faktörler gibi bir dizi olgunun, öğrencilerin tükenmişlik duygusunu yaşamalarına etki ettiği bulgulanmıştır (Chunming vd., 2017:1-11; Lin ve Nuang, 2014:77-78; Lian vd., 2014:1; Duru vd., 2014:1264-»1263-1284; Shih, 2012:286; Stoeber vd., 2011:513; Lee vd., 2010:404; Zhang vd., 2007:1529; Reis vd., 2014:8-18; Şener ve Gündüz, 2018:1683-1687; Harkhabi vd., 2013:1; Rostami vd., 2012:877-885; Durán vd., 2006:158-164; Balkıs vd., 2011:151-165; İlhan ve Çetin, 2014:51-52; Çankaya vd., 2012:757). İkinci grupta yer alan çalışmalar ise öğretmenler ve akedemisyenler üzerine yürütülen çalışmalara odaklanmıştır. Öğretmenler üzerine yürütülen çalışmalarda; öğretmenlerdeki tükenmişlik duygusunun, maddi olanaksızlıklar, aşırı iş yükü, idari baskı, öğretmenlik mesleğinin saygınlığın düşmesi gibi faktörlere bağlı olarak ortaya çıktığı sonuçlarına ulaşılmıştır (Avşaroğlu vd., 2005:116; Dincerol, 2013:14-17; Tümkiye, 1999:26-36; Kahya, 2015:542-543). Akademiyeenler üzerine gerçekleştirilen tükenmişlik durumuna yönelik çalışmalarda ise; tükenmişlik düzeyinin unvana, sosyal koşullara, özlük hakları vb. olgulara göre değişim gösterdiği bulgulanmıştır (Çavuş vd., 2007:101-104; Barut ve Kalkan, 2002:69-73; Budak ve Sürgevil, 2005:99-103; Orhan ve Komşu, 2016:10-13; Yoleri ve Bostancı, 2012:594-597; Reis vd., 2014:12-14; Çiçek Sağlam, 2011:413-317; Ardiç ve Polatçı, 2008:81-86; Özen Kutunis ve Karakiraz, 2013:20-27; Kaygın ve Naktiyok, 2012:105-114; Taşlıyan vd., 2014:69-73; Arslan ve Acar, 2013:289-295).

1.4. Grafik Tasarım ve Grafik Tasarım Eğitimi

Grafik tasarım alanında akademik çalışmalar yürüten bilim insanları grafik tasarım tarihinin insanlar tarafından mağara duvarlarına yapılan çizimlerin dönemine kadar geriye götürseler de; aslında grafik tasarım içerdiği olgular dolayısıyla var olduğu dönem sön yüzyıl olmuştur. (Ertosun, 2006; Tüker, 2009; Demir, 2003; Asker, 1983; Çakır, 2014; Turani, 2011; Sevindik, 2016; Ergen, 2014; Meggs, 2012:13-15). Semboller yoluyla iletişim kurmayı öğrenen insan oğlu, endüstriyel devrim neticesinde ortaya çıkan modernizm ve dijital teknolojinin gelişimi onu dijital devrimin kucağına itmiştir. Artık bireye ulaşmak için grafik tasarım ve onun ortaya koyduğu ürünleri (afiş, broşür, web sayfası vb.) önemsemek ve bilimsel anlamda üzerinde durulması gereken bir yapıya kavuşturmuştur (Çakır, 2014; Ergen, 2014; Meggs, 2012:15).

Grafik tasarım çalışmalarının önemli bir kısmı hızlı şekilde üretilen ve hızlı şekilde yerini yenilerine bırakarak gündemden kalkan bir yapıya sahiptir. Bu nedenle üzerinde uzun eleştirel değerlendirilmelere tabi tutulmazlar. Fakat toplumsal açıdan büyük kitlelerin bilinçaltına etki ederek uzun dönemde kanaat ve algı oluşmasında etkili olurlar (Uğur ve Yıldız, 2018:173).

Grafik tasarım ürünlerinin ortaya çıkması açısından iki eksen bulunmaktadır. Birinci eksen iletişim eksenini olup; kullanılan bir grafik tasarım elemanın ya da projesinin, anlaşılabilir, doğru ve kullanışlı olması grafik tasarım elemanından beklenir. Önemli olan nokta, kitlelere ya da seçilen bireylere istenilen mesajı doğru bir şekilde verebilmektir. İkinci eksen ise, estetik eksenidir. Estetik anlamda, görsel iletişim öğelerinin (afiş, ilan, kitap, dergi, pul vb.) dikkat çekici ve farklı bir bakış

açısıyla sunulması önem arz eder. Estetik kaygı, sanatsal kaygıları da işin içine kattığı için grafik tasarımın günümüzde yaşadığı dilemmasını (sanat mı? ticaret mi?) oluşturur. İyi bir tasarım ancak, İletişim ile Estetik eksenin çakışması sonucunda ortaya çıkacağı tezi savunulmaktadır (Mercin ve Alakuş, 2009:175).

Önlisans düzeyinde yürütülen grafik tasarım eğitimi programları Türkiye genelinde 68 üniversite bünyesinde yer almaktadır. Eğitim faaliyetlerini yürüten 29 program vakıf üniversitesi bünyesinde, 39 program ise devlet üniversites bünyesinde yer almaktadır. Grafik Tasarım önlisans programlarında 252 akademisyen, eğitim-öğretim faaliyetlerini yürütmektedir. Akademisyenlerin 111'i vakıf üniversitelerinde çalışırken; 141'i devlet üniversitelerinde çalışmaktadır (YÖK İstatistik).

Grafik tasarım alanının bir taraftan iletişimin etki alanında yer alırken diğer taraftan ortaya çıkardığı ürünler itibarıyla sanatın ana üretim elemanlarını kullanıyor olması, grafik tasarım eğitiminin de farklılaşmasına yol açar. Akademisyenlerin, öğrencilerin kendi stillerini oluşturmak üzere yürüttükleri çalışmalarda, özgün düşünce ortaya çıkarmak için üst düzey çaba göstermeleri gerekir. Dolayısıyla, akademisyenlerin ciddi bir akademik performans ortaya koymaları önem arz eder.

1.5. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Araştırma; grafik tasarım eğitim faaliyetlerini yürüten akademisyenlerin, akademik düzeydeki tükenmişlik durumlarının ne olduğunu ortaya koymayı amaçlamıştır.

Araştırmanın kapsamını ise; grafik tasarım alanında eğitim-öğretim faaliyetlerini yürüten önlisans düzeyindeki akademisyenlerin tamamıdır.

2. Yöntem (Metadoloji)

Araştırma kapsamında Prof. Dr. Songül Tümkaya tarafından geliştirilen Akademik Tükenmişlik Ölçeği kullanılmıştır (Tümkaya, 2000:128-133). Ölçek ile elde edilen veriler, Tümkaya tarafından geliştirilen ölçeğin alt kırımları bağlamında değerlendirilmiştir. Ayrıca; istatistik paket programı kullanılarak, çeşitli istatistiksel analizler yapılmıştır.

2.1. Akademik Tükenmişlik Ölçeği

Prof. Dr. Songül Tümkaya tarafından geliştirilen Akademik Tükenmişliği Ölçeği, dört alt kategori, 79 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte olumlu madde sayısı 47, olumsuz madde sayısı ise 32'dir. Maddelerin alt kategorilere göre dağılımına bakıldığında; duygusal güçsüzlük kategorisinde 13 madde, yönetsel destek kategorisinde 12 madde, akademik performans ve iş yükü kategorilerinde ise 7'şer madde bulunmaktadır. Maddelerin tamamı 5'li likert tipi derecelendirme ölçeğini kullanmış olup; 5: tamamen uyuyor, 4: çoğunlukla uyuyor, 3: kısmen uyuyor, 2: çoğunlukla uymuyor ve 1: hiç uymuyor şeklindedir. Ölçeğin olumsuzluk ifade eden maddelerindeki puanlama ise tersten yapılmıştır. Geliştirilen ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik değerlendirmeleri Tümkaya tarafından istatistik paket programı kullanılarak yapılmıştır (Tümkaya, 2000:128-133).

2.2. Araştırmanın Problemleri

Araştırma kapsamında geliştirilen problem cümleleri yapılan istatistiksel değerlendirmelere göre analiz edilerek yorumlanmıştır. Araştırmanın problemleri aşağıda yer almaktadır.

1- *Grafik tasarım alanında çalışan akademisyenlerin cinsiyetlerine göre akademik tükenmişlik düzeyleri arasında farklılık var mıdır?*

2- *Grafik tasarım alanında çalışan akademisyenlerin ünvanlarına göre akademik tükenmişlik düzeyleri arasında farklılık var mıdır?*

3- *Grafik tasarım alanında çalışan akademisyenlerin kurumlarının statüsüne göre akademik tükenmişlik düzeyleri arasında farklılık var mıdır?*

4- Grafik tasarım alanında çalışan akademisyenlerin yaşlarına göre akademik tükenmişlik düzeyleri arasında farklılık var mıdır?

2.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Yükseköğretim önlisans düzeyinde grafik tasarım eğitim faaliyetlerini yürüten tüm akademisyenler olarak belirlenmiştir. Evren sayı itibarıyla ulaşılabilir olduğundan, örneklem de evrenin tamamı olarak belirlenmiştir.

2.4. Veri Toplama

Araştırma kapsamında Tümkiye (2000) tarafından geliştirilen “Akademik Tükenmişlik Ölçeği” önlisans düzeyinde grafik tasarım eğitim-öğretim faaliyetleri yürüten 252 akademisyene e-posta ya da elden ulaştırılmıştır. Ölçek, akademisyenlere, 13.10.2018 ve 30.10.2018 tarihlerinde iki kez e-posta ile gönderilmiştir. Ölçeğin elden teslimi ise 15.10.2018 – 20.10.2018 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Dönüş yapan akademisyen sayısı 132 (%52) olmuştur. Yapılan ön değerlendirme sonucunda formların tamamı araştırmaya dahil edilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Güvenilirlik Bulguları

Çalışmanın güvenilirlik ölçümü; Cronbach’s Alpha ölçeği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Cronbach’s Alpha değeri, güvenilirlik belirlemede en sık kullanılan değerlendirme yöntemi olup dört kategoriye ayrılmaktadır (Kalaycı, 2008:55). Tablo 1’de Grafik tasarım programı akademisyenlerine uygulanan Akademik Tükenmişlik Ölçeğinin güvenilirlik değerleri ile Songul Tümkiye (2000) tarafından gerçekleştirilen güvenilirlik ölçüm sonuçları karşılaştırılmalı olarak yer verilmiştir.

Tablo 1: Güvenilirlik Sonuçları

Örneklem	Geri Dönüş	Cronbach’s Alpha (A)	Cronbach’s Alpha (B)
252	132	,886	,910

(A) Grafik Tasarım Programı akademisyenleri güvenilirlik Değeri

(B) Prof. Dr. S. Tümkiye tarafından ölçülen Akademik Tükenmişlik Ölçeği güvenilirlik değeri (Tümkiye, 2000:128-133).

Tablo 1 incelendiğinde, Tümkiye tarafından gerçekleştirilen güvenilirlik ölçüm sonucu (,910) ile grafik tasarım programı akademisyenlerine uygulanan ölçeğin güvenilir sonuçları (,886) birbirine oldukça yakındır. Grafik tasarım programı akademisyenlere yönelik kullanılan ölçek, güvenilirlerdir.

3.2. Demografik Bulgular

Çalışmaya katılan akademisyenleri, yaş, cinsiyet, akademik unvan ve çalıştıkları eğitim kurumlarının statüsünü (Kamu, Vakıf) gösterir veriler Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Statü	N	%	Cinsiyet	N	%
Devlet Üniv.	60	45,5	Kadın	69	52,3
Vakıf Üniv.	72	54,5	Erkek	63	47,7
Toplam	132	100	Toplam	131	100
Yaş	N	%	Ünvan	N	%
25-35 Yaş arası	50	37,9	Öğr. Gör.	91	68,9
36-45 Yaş arası	69	52,3	Öğr. Gör. Dr.	11	8,4
46-55 Yaş arası	13	9,8	Dr. Öğr. Ü.	30	22,7
Toplam	132	100	Toplam	132	100

Çalışmaya katılan akademisyenlerin çoğunluğunun (%54,5) vakıf üniversitesi bünyesinde çalıştıkları görülmektedir. Katılımcıların cinsiyet dağılımlarına bakıldığında ise kadınların (%52,3), erkeklerden (%47,7) daha çok katılım gösterdikleri görülmektedir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (%52,3) 36 – 45 yaş arası olduğu görülürken; unvan olarak bakıldığında ise öğretim görevlisi unvanına sahip akademisyenlerin (%68,9) çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir.

3.3. Akademisyenlerin Kurum Statüsüne Göre Akademik Tükenmişlik Durumları

Grafik tasarım programı akademisyenlerinin, çalıştıkları kurumların statülerine göre tükenmişlik düzeyleri analiz edilmiştir. Katılımcıların kurum statülerine göre akademik tükenmişlik düzeylerine dair bulgular, Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3: Kurum Statüsüne Göre Çalışanların Akademik Tükenmişlik Durumları

Kurum Statüsü	Duygusal Güçsüzlük Puanı						Toplam	Yönetim Desteği Puanı						Toplam		
	0 – 21		22 – 43		44 – 65			0 – 20		21 – 40		41 – 60				
	N	%	N	%	N	%		N	%	N	%	N	%			
Devlet Ü.	16	26,7	29	48,3	15	25,0	60	100	0	0	30	50	30	50	60	100
Vakıf Ü.	11	15,3	56	77,8	5	6,9	72	100	0	0	38	52,8	34	47,2	72	100
Toplam	27	20,5	85	64,4	20	15,2	132	100	0	0	68	51,5	64	48,5	132	100

Kurum	Akademik Performans Puanı						Toplam	İş Yüğü Puanı						Toplam		
	0 – 11		12 – 22		23 – 35			0 – 11		12 – 22		23 – 35				
	N	%	N	%	N	%		N	%	N	%	N	%			
Devlet Ü.	27	45,0	33	55,0	0	0	60	100	0	0	40	66,7	20	33,3	60	100
Vakıf Ü.	17	23,6	45	62,5	10	13,9	72	100	0	0	21	29,2	51	70,8	72	100
Toplam	44	33,3	78	59,1	10	7,6	132	100	0	0	61	46,2	71	53,8	132	100

Grafik tasarım alanındaki akademisyenlerin bulundukları kurumun statüsüne (devlet ve vakıf) göre akademik tükenmişlik durumlarına bakıldığında; duygusal güçsüzlük bağlamında devlet üniversitesi akademisyenleri daha yüksek (%25) akademik tükenmişlik puanına sahipken; aynı alan için vakıf üniversitesi akademisyenleri ise orta düzey (%77,8) akademik tükenmişlik puanına sahip oldukları bulgulanmıştır. Akademisyenlerce, yönetimin desteğine bağlı tükenmişlik durumu ise her iki kurum çalışanları açısından benzerlik göstermektedir. Devlet kurumlarında çalışan akademisyenlerin %50'si yönetimin desteğinin düşüklüğüne bağlı olarak yüksek tükenmişlik puanlarına sahipken; aynı alanda vakıf üniversitesi akademisyenlerinin tükenmişlik düzeyleri %47,2 olmuştur. Akademik performans açısından yapılan puanlamada ise; her iki kurum türü çalışanlarının da orta düzey akademik tükenmişlik puanlarına (Devlet: %55, Vakıf: %62,5) sahip oldukları tespit edilmiştir. Öte yandan devlet üniversitesi akademisyenleri arasında akademik performans açısından yüksek tükenmişlik durumu görülmezken; vakıf üniversitesi akademisyenleri arasında yüksek tükenmişlik (%13,9) durumu gözlenmiştir. Son olarak akademisyenlerin tükenmişlik durumları iş yükü açısından değerlendirildiğinde; vakıf üniversitesi çalışanları iş yükü açısından oldukça yüksek (%70,8) tükenmişlik düzeyine sahiptir. İş yükü açısından devlet üniversitesi akademisyenlerine bakıldığında ise akademisyenlerin büyük bir çoğunluğunun (%66,7) orta düzey tükenmişliğe sahip oldukları bulgulanmıştır.

3.4. Akademisyenlerin Cinsiyetlerine Göre Akademik Tükenmişlik Durumları

Grafik tasarım programı akademisyenlerinin, cinsiyetlerine göre tükenmişlik düzeyleri analiz edilmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre akademik tükenmişlik düzeylerine dair bulgular, Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4: Cinsiyete Göre Çalışanların Akademik Tükenmişlik Durumları

	Duygusal Güçsüzlük Puanı						Toplam	Yönetim Desteği Puanı						Toplam		
	0 – 21		22 – 43		44 – 65			0 – 20		21 – 40		41 – 60				
	N	%	N	%	N	%		N	%	N	%	N	%			
<i>Cinsiyet</i>																
Kadın	9	13,0	51	73,9	9	13,0	69	100	0	0	24	34,8	45	65,2	69	100
Erkek	18	28,6	34	54,0	11	17,5	63	100	0	0	44	69.8	19	30,2	63	100
Toplam	27	20,5	85	64,4	20	15,2	132	100	0	0	68	51,5	64	48,5	132	100

Cinsiyet	Akademik Performans Puanı						Toplam	İş Yüğü Puanı						Toplam		
	0 – 11		12 – 22		23 – 35			0 – 11		12 – 22		23 – 35				
	N	%	N	%	N	%		N	%	N	%	N	%			
Kadın	22	31,9	41	59,4	6	8,7	69	100	0	0	26	37,7	43	62,3	69	100
Erkek	22	34,9	37	58,7	4	6,3	63	100	0	0	35	55,6	28	44,4	63	100
Toplam	44	33,3	78	59,1	10	7,6	132	100	0	0	61	46,2	71	53,8	132	100

Akademisyenlerin cinsiyetlerine göre akademik tükenmişlik durumlarının gösterir Tablo 4 incelendiğinde; duygusal güçsüzlük puanlarının her iki cins içinde benzer düzeylerde oldukları görülmüştür. Araştırmaya katılan kadınların (%73,9) ve erkeklerin (%54,0) duygusal güçsüzlük bağlamında orta düzey bir tükenmişlik yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Yönetimin desteği ile bağlantılı olarak ortaya çıkan akademik tükenmişlik puanlarında ise cinsiyetler arasında ters dağılım söz konusudur. Kadınların büyük bir çoğunluğunun (%65,2) tükenmişlik puanları oldukça yüksek düzeydedir. Öte yandan erkeklerdeki yönetimin desteği bağlamındaki yüksek tükenmişlik düzeyi kadınlara göre düşük (%30,2) olduğu tespit edilmiştir. Akademisyenlerin akademik performanslarına bağlı tükenmişlik puanları her iki cins için de benzer bir dağılıma sahiptir. Kadınların (%59,4) ve erkeklerin (%58,7) büyük bir çoğunluğunun akademik performans bağlamında tükenmişlik düzeyleri orta seviyededir. İş yükü bağlamında ortaya çıkan akademik tükenmişlik puanlarında ise cinsiyetler arasında ters dağılım söz konusudur. Kadınlar (%62,3), erkeklere (%44,4) göre iş yükü açısından yüksek tükenmişlik düzeyine sahiptir.

3.5. Akademisyenlerin Ünvanlarına Göre Akademik Tükenmişlik Durumları

Grafik tasarım programı akademisyenlerinin, akademik ünvanlarına göre tükenmişlik düzeyleri analiz edilmiştir. Katılımcıların akademik ünvanlarına göre akademik tükenmişlik düzeylerine ilişkin bulgular, Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5: Ünvanlara Göre Çalışanların Akademik Tükenmişlik Durumları

Tablo 57: Ünvannara Göre Çançannarın Akademik Yönetimlik Durumları																
Akademik Ünvan	Duygusal Güçsüzlük Puanı						Toplam	Yönetim Desteği Puanı						Toplam		
	0 – 21		22 – 43		44 – 65			0 – 20		21 – 40		41 – 60				
	N	%	N	%	N	%		N	%	N	%	N	%			
Öğr. Gör.	16	17,6	57	62,6	18	19,8	91	100	0	0	45	49,5	46	50,5	91	100
Öğr. Gör. Dr.	1	9,1	8	72,7	2	18,2	11	100	0	0	7	63,6	4	36,4	11	100
Dr. Öğr. Ü.	10	33,3	20	66,7	0	0	30	100	0	0	16	53,3	14	46,7	30	100
Toplam	27	20,5	85	64,4	20	15,2	132	100	0	0	68	51,5	64	48,5	132	100

Akademik Ünvan	Akademik Performans Puanı						Toplam	İş Yükü Puanı						Toplam		
	0 – 11		12 – 22		23 – 35			0 – 11		12 – 22		23 – 35				
	N	%	N	%	N	%		N	%	N	%	N	%			
Öğr. Gör.	24	26,4	59	64,8	8	8,8	91	100	0	0	44	48,4	47	51,6	91	100
Öğr. Gör. Dr.	3	27,3	7	63,6	1	9,1	11	100	0	0	4	36,4	7	63,6	11	100
Dr. Öğr. Ü.	17	56,7	12	40,0	1	3,3	30	100	0	0	13	43,3	17	56,7	30	100
Toplam	44	33,3	78	59,1	10	7,6	132	100	0	0	61	46,2	71	53,8	132	100

Öğr. Gör.: Öğretim Görevlisi; Öğr. Gör. Dr.: Öğretim Görevlisi Doktor; Dr. Öğr. Ü.: Doktor Öğretim Üyesi

Akademisyenlerin ünvanlarına göre akademik tükenmişlik puanları incelendiğinde duygusal güçsüzlük alt birimi bağlamında tüm ünvanlarda akademisyenlerin orta düzey tükenmişlik (Öğr. Gör.: %62,6, Öğr. Gör. Dr.: %72,7, Dr. Öğr. Ü.: %66,7) değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Yönetimin desteği alt biriminde ise ünvana göre dağılımda farklılaşma görülmektedir. Yönetimin desteği puanlarında, en yüksek tükenmişlik değerine (%50,5) Öğr. Gör. Ünvanlı akademisyenler sahipken, ikinci sırada Dr. Öğr. Ü. (%46,7), üçüncü sırada ise Öğr. Gör. Dr. (%36,4) ünvanlı akademisyenler yer almaktadır. Akademik performans alt birimi bağlamında yüksek tükenmişlik puanına sahip akademisyen oranları ise oldukça düşüktür. Öte yandan akademik performans alt birimi bağlamında en düşük tükenmişlik puanı ise (%56,7) Dr. Öğr. Ü. Ünvanlı akademisyenler sahiptir. İş yükü alt birimi bağlamında tükenmişlik düzeylerine bakıldığında; en yüksek tükenmişlik puanına Öğr. Gör. Dr. (%63,6) sahipken; ikinci sırada Dr. Öğr. Ü. (%56,7), üçüncü sırada ise Öğr. Gör. (%51,6) ünvanlı akademisyenler yer almaktadır.

3.6. Akademisyenlerin Yaşlarına Göre Akademik Tükenmişlik Durumları

Grafik tasarım programı akademisyenlerinin, yaşlarına göre tükenmişlik düzeyleri analiz edilmiştir. Katılımcıların yaşlarına göre akademik tükenmişlik düzeylerine ilişkin bulgular, Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6: Yaş Göre Çalışanların Akademik Tükenmişlik Durumları

Yaş	Duygusal Güçsüzlük Puanı						Toplam	Yönetim Desteği Puanı						Toplam		
	0 – 21		22 – 43		44 – 65			0 – 20		21 – 40		41 – 60				
	N	%	N	%	N	%		N	%	N	%	N	%			
25 – 35 Yaş	6	12,0	30	60,0	14	28,0	50	100	0	0	26	52,0	24	48,0	50	100
36 – 45 Yaş	18	26,1	45	65,2	6	8,7	69	100	0	0	37	53,6	32	46,4	69	100
46 – 55 Yaş	3	23,1	10	76,9	0	0	13	100	0	0	5	38,5	8	61,5	13	100
Toplam	27	20,5	85	64,4	20	15,2	132	100	0	0	68	51,5	64	48,5	132	100

Yaş	Akademik Performans Puanı						Toplam	İş Yükü Puanı						Toplam		
	0 – 11		12 – 22		23 – 35			0 – 11		12 – 22		23 – 35				
	N	%	N	%	N	%		N	%	N	%	N	%			
25 – 35 Yaş	7	14,0	33	66,0	10	20,0	50	100	0	0	17	34,0	33	66,0	50	100
36 – 45 Yaş	30	43,5	39	56,5	0	0	69	100	0	0	40	58,0	29	42,0	69	100
46 – 55 Yaş	7	53,8	6	46,2	0	0	13	100	0	0	4	30,8	9	69,2	13	100
Toplam	44	33,3	78	59,1	10	7,6	132	100	0	0	61	46,2	71	53,8	132	100

Akademisyenlerin yaşlarına bağlı olarak ortaya çıkan akademik tükenmişlik düzeylerinin alt birim bazında düzeylerini gösterir Tablo 6'ya bakıldığında; duygusal güçsüzlük alt biriminde, 25-35 yaşarası akademisyenlerin diğer yaş gruplarına göre daha yüksek (%28) tükenmişlik puanına sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca, aynı alt birim içinde 46-55 yaş arası akademisyenlerde ise yüksek düzey tükenmişlik durumu görülmemektedir. Öte yandan, duygusal güçsüzlük alt birimi için tüm yaş gruplarında orta düzey tükenmişlik puanları yoğunluktadır (25-35 yaş: %60, 36-45 yaş: %65,2, 46-55 yaş: %76,9). Yönetimin desteği alt birimi bağlamında değerlendirildiğine, 46-55 yaş arası akademisyenlerin diğer yaş guruplarına göre yüksek (%61,5) düzeydedir. Ayrıca yönetimin desteği alt biriminde hiçbir yaş grubunda düşük tükenmişlik düzeyine rastlanmamıştır. Akademik performans alt birimi bağlamında 36-45 yaş ile 46-55 yaş arası akademisyenlerde yüksek tükenmişlik puanına rastlanmazken; aynı alt birimde 25-35 yaş arası akademisyenlerde yüksek tükenmişlik düzeyine (%20) rastlanmıştır. İş yükü alt birimine göre; 46-55 yaş arası akademisyenlerin (%69,2) tükenmişlik düzeyleri diğer yaş gruplarına göre daha yüksektir. Ayrıca iş yükü alt biriminde düşük düzeyde tükenmişlik puanı alan akademisyene rastlanmamıştır.

Tartışma ve Sonuç

Araştırma kapsamında, meslek yüksekokulu grafik tasarım programlarında çalışan akademisyenlerin akademik tükenmişlik punlarını saptayarak bir durum değerlendirmesinin yapılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde;

Grafik tasarım programlarında çalışan akamedemisyenlerin bulundukları kurum bağlamında akademik tükenmişlik durumlarının her iki kurum akademisyenlerinin de Duygusal Güçsüzlük ve Yönetimin Desteği açısından benzer yoğunluklara sahip oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Öte yandan Akademik Performans ve İş Yükü açısından ise iki kurum arasında farklılaşma oldukça belirgindir. Devlet üniversitelerinde çalışanların akademik performans ve iş yükü açısından akademik tükenmişlik düzeyleri düşük iken; vakıf üniversitelerinde çalışan akademisyenlerin özellikle iş yükü açısından akademik tükenmişlik düzeyleri oldukça yüksektir. Dolayısıyla vakıf üniversitesinde çalışan akademisyenlerin yoğun iş yükü dolayısıyla ciddi tükenmişlik yaşadıkları görülmektedir.

Bu noktada akademisyenlerin iş yükü bağlamında tükenişliklerini düşürmek adına devlet kurumlarının düzenleyici tedbirler almaları eğitimin verimli olmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Grafik tasarım programlarında çalışan akademisyenlerin cinsiyet bağlamındaki tükenmişlik durumları incelendiğinde ise; duygusal güçsüzlük ve akademik performans akademik tükenmişlik alt düzeyleri cinsiyet açısından benzerlik gösterir. Her iki cinsiyet için Akademik Performans ile Duygusal Güçsüzlük alt birimlerinde tükenmişlik durumları orta düzeyde ya da düşüktür. Ancak Yönetimin desteği ve İş Yükü alt düzeyleri arasında ise cinsiyetler arasında ters dağılım söz konusudur. Her iki alt düzeyde de kadınlar, erkeklere göre çok daha fazla akademik tükenmişliğe sahiptir. Bu noktada kadınların, gerek iş yaşantısındaki gerekse özel yaşantılarındaki ekstra yüklerinin (çocuk bakımı, ev bakımı vb.) akademik anlamdaki tükenmişlikle ilgili bağlantılı olduğu söylenebilir. Bunun yanında yaşadıkları yoğun hayat şartları altında yöneticilerinden de destek bulmadıkları düşüncesine de sahip oldukları bulgar sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Ortaya çıkan durum; kadınların akademik tükenmişlik durumlarının düşmesine katkı sağlamak adına bir dizi önlemin pozitif ayrımcılık bağlamında alınmasını gerekli kıldığını söylemek mümkündür.

Akademisyenlerin ünvanları bağlamında tükenmişlik durumları genel olarak değerlendirildiğinde; akademisyenlerin tüm alt birimlerde ünvana bağlı olarak farklılaşma görülmemiştir. Tüm alt birimlerde, yoğunluk değişik oranlarda olmasına rağmen dağılımın yönleri aynıdır. Akademik ünvanlarına bakılmaksızın, akademisyenler, yönetimden destek görmediklerini ve iş yüklerinin ise oldukça fazla olduğu görüşündedir.

Akademisyenlerin yaşa bağlı tükenmişlik durumlarına bakıldığında, yönetimin desteği ile ilgili alt biriminde yaşın artışına bağlı olarak tükenmişlik puanları artış göstermektedir. Dolayısıyla iş yaşantısındaki sürenin artmasının olumsuz bir etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Duygusal güçsüzlük ve Akademik Performans puanlarına bakıldığında ise akademisyenlerin yaşları düştükçe tükenmişlik puanları artış göstermektedir. Burada ise akademisyenlerin yeni iş yaşantısına girmiş olmaları dolayısıyla kendilerini güçsüz hissettiklerini söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Asker, M. (1983). *'Grafik Sanatlar Tarihi ve Yorumlar'* İstanbul, MÜGSF Yayınları
- Ardıç, K. ve Polatçı, S. (2008). "Tükenmişlik Sendromu Akademisyenler Üzerinde Bir Uygulama (GOU Örneği)" *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 10/2. 69-96.
- Ari, G.S. ve Bal, E.Ç. (2008). "Tükenmişlik Kavramı: Birey ve Örgütler Açısından Önemi" *Yönetim ve Ekonomi*. Cilt:15. Sayı:1. s.131-148.
- Arslan, R. ve Acar, B.N. (2013). "A Research Academics on Life Satisfaction Job Satisfaction and Professional Burnout" *Süleyman Demirel University The Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences*. Vol:18. No:3. P.281-298.
- Avrşaroğlu, S., Deniz, M.E., Kahraman, A. (2005). "Teknik Öğretmenlerde Yaşam Doyumu İş Doyumu ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi" *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı 14. s.115-129.
- Balkıs, M., Duru, E., Buluş, M., Duru, S. (2011). "Tükenmişliğin Öğretmen Adayları Arasındaki Yaygınlığı, Demografik Değişkenler ve Akademik Başarı İle İlişkisi" *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı:29. s.151-165
- Barut, Y. ve Kalkan, M. (2002). "Ondokuz Mayıs Üniversitesi Öğretim Elemanlarının Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi" *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 14. s.66-77
- Berberoğlu, M. ve Sağlam, B. (2010). "Meslek Yüksekokulu Akademik Personelinin Tükenmişliği ve İş Tatmini Üzerine Bir Araştırma" *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*. Sayı:2. s.102-118
- Budak, G. ve Sürgevil, O. (2005). "Tükenmişlik ve Tükenmişliği Etkileyen Örgütsel Faktörlerin Analizine İlişkin Akademik Personel Üzerinde Bir Uygulama" *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. Cilt:20. Sayı:2, s.95-108
- Charkhabi, M., Abarghuei, M.A., Hayati, D. (2013). "The association of academic burnout with self-efficacy and quality of learning experience among Iranian students" *Springer Plus*. 2:677 p.1-5
- Chunming, W.M., Harrison, R., MacIntyre, R., Travaglia, J. ve BALASOORIYA, C. (2017). "Burnout in medical students: a systematic review of experiences in Chinese medical schools" *BMC Medical Education*. 17:217. doi 10.1186/s12909-017-1064-3
- Çakır, Ş. (2014). *Modern Resim Sanatı ve Grafik Tasarım İlişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çankaya, İ., Başar, M., Koçoğlu, E., Demirkol, A. (2012). "Meslek Öncesi Dönemde Tükenmişliğe İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri" *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. Volume 7/3 Summer 2012, p.751-758, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: 10.7827/TurkishStudies.3488, ANKARA-TURKEY

- Çavuş, M.F., Gök, T., Kurtay, F. (2007). “Tükenmişlik: Meslek Yüksekokulu Akademik Personeli Üzerine Bir Araştırma” *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt16, Sayı 2 s.97-108
- Demir, H. (2003). ‘Geçmişten Günümüze Grafik Tasarımın İşlevi ve Başlıca Gelişim Evreleri’ *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, Sayı:4, 57-62
- Dincerol, C. (2013). “Tükenmişlik Sendromunun Mesleki Tükenmişlik ve İş Tükenmişliği Açısından İncelenmesi: Öğretmenler Üzerinde Bir Uygulama” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Duran, A., Extremera, N., Rey, L., Fernandez-Berrocal, P., Montalban, M. (2006). “Predicting academic burnout and engagement in educational settings: Assessing the incremental validity of perceived emotional intelligence beyond perceived stress and general self-efficacy” *Psicothema*. Vol:18. p.158-164
- Duru, E., Duru, S. ve Balkıs, M. (2014). “Tükenmişlik, Akademik Başarı ve Öz Düzenleme Arasındaki İlişkilerin Analizi” *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 14(4). s.1263-1284.
- Ergen, E.V. (2014). ‘Çağdaş Grafik Tasarım Eğitiminde Kavramsal Düşünceyi ve Yaratıcı Algıyı Geliştirmeye Yönelik Projeler’ *Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, Sayı:3, 65-71
- Ertosun, A. (2006). Türkiye’deki Grafik Sanat Eğitimi ile Amerika’daki Grafik Sanat Eğitiminin Karşılaştırılması. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi EBE.
- Güçray, S.S. (1996). “Öğretmenlerdeki Tükenmişlik Görülen Psikolojik Belirtiler ve Başa Çıkma Davranışları” Yayımlanmamış Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ilhan, M. ve Çetin, B. (2014). An Analysis of the Relationship between Academic Burnout and Classroom Assessment Environment. *Education and Science*. Vol:39, No:176. s.51-68
- Kaçmaz, N. (2005). “Tükenmişlik (Burnout) Sendromu” *İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi*, 68. s.29-32.
- Kahya, C. (2015). “Örgütsel Sessizlik ve Tükenmişlik Sendromu İlişkisi” *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. Volume10/10 Summer 2015, p.523-546, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8335>, ANKARA-TURKEY
- Kalaycı, S. (2008). ‘SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri’ 3. Baskı, Ankara, Asil Yayın Dağıtım
- Kavoğlu, S. (2009). “Örgüt Kültürünün Çalışanlarda Tükenmişlik Duygusuna Etkisi ve Örnek Bir Uygulama” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Proje Çalışması. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Kaygın, E. ve Naktiyok, A. (2012). “Tükenmişlik ve İş Tatmini Arasındaki İlişki: Akademik Personel Üzerine Bir Araştırma” *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. Cilt:16. Sayı:1. s.99-118.
- Kutanis, R.Ö. ve Karakiraz, A. (2013). “Akademiye çalışanlarda Tükenmişliğin Kopenhag Tükenmişlik Envanteri (CBI) ile Ölçülmesi: Bir Devlet Üniversitesi Örneği” *İşletme Bilimi Dergisi*. Cilt:1. Sayı:2. s.13-30
- Lee, R.T. ve Ashforth, B.E. (1990). “On the Meaning of Maslach’s Three Dimensions of Burnout. *Journal of Applied Psychology*. Vol:75. No:6. p.743-747.
- Le, J., Puig, A., Kim, Y.B., Shin, H., Lee, J.H. ve Lee, S.M. (2010). “Academic Burnout Profiles in Korean Adolescents” *Stress and Health*. 26. p.404-416.

- Lian, P., Sun, Y., Ji, Z., Li, H. ve Peng, J. (2014) "Moving Away from Exhaustion: How Core Self-Evaluations Influence Academic Burnout" *PLos ONE* 9(1). E87152. doi:10.1371/journal.pone.0087152
- Lin, S.H ve Huang, Y.C. (2014). "Life stress and academic burnout" *Active Learning in Higher Education*. Vol:15(1). 77-90. doi: 10.1177/1469787413514651
- Maslach, C. ve Jackson, S.E. (1981). "The measurement of experienced burnout" *Journal of Occupational Behaviour*. Vol:2, p.99-113.
- Meggs, P.B. ve Purvis, A.W. (2012). *'Meggs History of Graphic Design'*, 5th Edition, Canada, Wiley Press
- Mercin, L. ve Alakuş, A.O. (2009). *'Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi'*, Ankara, PagemA Yayıncılık
- Noordin, F., Othman, R., Jais, I.R.M. ve Sardi, J. (2012). "Burnout, Personality, andn Social Support: A Case of Malaysian Academics" International Conference on Trade, Tourism and Management (ICTTM'2012). December 21-22, 2012. Bangkok (Thailand). 112-115.
- Qiao, H. ve Schaufeli, W.B. (2011). "The Convergent Validity of Four Burnout Measures in a Chinese Sample: A Confirmatory Factor-Analytic Approach" *Applied Psychology: An International Review*. 60(1). 87-111. doi: 10.1111/j.1464-0597.2010.00428.x
- Orhan, U. ve Komşu, U.C. (2016). "Akademisyenlerde Özyeterlik Algılarının ve Tükenmişlik Düzeylerinin, Öğrenmeye Yönelik Tutuma ve İş Tatminine Etkisi" *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt:16. Sayı:3. s.1-18
- Otacıoğlu, S.G. (2008). "Müzik Öğretmenlerinde Tükenmişlik Sendromu ve Etkileyen Faktörler" *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt:9. Sayı:15. Bahar. s.103-116
- Özipek, A.K. (2006). "Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerde Mesleki Tükenmişlik Düzeyi ve Nedenleri" Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Pelit, E. ve Türkmen, F. (2008). "Otel İşletmeleri İşgörenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri: Yerli ve Yabancı Zincir Otel İşletmeleri İşgörenleri Üzerinde Bir Araştırma" *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 10/1. s.117-139
- Reis, D., Xanthopoulou, D. ve Tsaousis, I. (2015). "Measuring job and academic burnout with the Oldenburg Burount Inventory (OLBI): Factorial invariance across samples and countries. *Burnout Research*. 2. p.8-18
- Rostami, Z., Abedi, M.R. ve Schaufeli, W.B. (2012). "Dose interest predicts academic burnout?" *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*. Vol:3. No:9. p.877-885
- Sağlam, Ç.A. (2011). "Akademik Personelin Sosyo-Demografik Özelliklerinin Tükenmişlik Düzeyleri İle İlişkisi" *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt:8. Sayı:15. s.407-420.
- Schaufeli, W.B., Salanova, M., Gonzalez-Roma, V., Bakker, A.B. (2002). "The Measurement of Engagement and Burnout a Two Sample Confirmatory Factor Analytic Approach" *Journal of Happiness Studies*. 3. p.71-92
- Schaufeli, W.B., Bakker, A.B., Hoogduin, K., Schaap, C. ve Kladler, A. (2001). "On The Clinical Validity of The Maslach Burnout Inventory and The Burnout Measure" *Psychology and Health*. Vol:16. p.565-582.

- Schutte, N., Toppinen, S., Kalimo, R. ve Schaufeli, W. (2000). "The factorial validity of the Maslach Burnout Inventory-General Survey (MBI-GS) across occupational groups and nations" *Journal of Occupational and Organizational Psychology*. 73. p.53-66.
- Sevindik, O. (2016). "Yükseköğretimde Grafik Tasarım Eğitimi ve Bir Model Önerisi" Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Shih, S.S. (2012). "An Examination of Academic Burnout Versus Work Engagement Among Taiwanese Adolescents" *The Journal of Educational Research*. 105:286-298.
- Stoeber, J., Childs, J.H., Hayward, J.A. ve Feast, A.R. (2011). "Passion and motivation for studying: predicting academic engagement and burnout in university students" *Educational Psychology*. Vol:31. No:4. p.513-528
- Şener, C. ve Gündüz, B. (2018). "Lise Öğrencilerinde Okul Tükenmişliğinin Yordayıcısı Olarak Mizah Tarzlarının ve Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi" *Turkish Studies – Educational Sciences*, Volume 13/19 Summer 2018, p.1669-1692, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13981>, ANKARA-TURKEY
- Taşliyan, M., Hırlak, B. ve Çiftçi, G.E. (2014). "Akademisyenlerin Duygusal Zeka, İş Tatmini ve Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki" *İşletme Araştırmaları Dergisi*. 6/3. 63-80
- Turani, A. (2011). 'Prehistoryadan Günümüze İnsanlığın Yarattığı Dört Temel Ekonomi ve Bunların Yaşam, Kültür ve Güzel Sanatlar Üzerinde Etkileri' *Sanat ve Tasarım Dergisi*, Sayı:08, 25-33
- Tümekaya, S., Çam, S. ve Çavuşoğlu, İ. (2009). "Tükenmişlik Ölçeği Kısa Versiyonu'nun Türkçe'ye Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması" *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt: 18. Sayı:1. s.387-398.
- Tümekaya, S. (2000). "Akademik Tükenmişlik Ölçeği'nin Geliştirilmesi" *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 19. s.128-133
- Tümekaya, S. (1999). "Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri ve Kullandıkları Başa çıkma Davranışları" *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. Cilt:II. Sayı:11. s.26-36
- Türker, Ç. (2009). Üç Boyutlu Sanal Ortamda Görsel İletişim ve Grafik Tasarım Yüksek Lisans Eğitimi Program Önerisi. *Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi SBE.
- Uğur, E., ve Yıldız, İ. (2018). "Politik İçerikli Grafik Tasarımın Hope To Nope Politics Sergisi Örnekleri Üzerinden Kavramsal Analizi" *Turkish Studies – Information Technologies and Applied Sciences*. Volume 13/21 Summer 2018 p.173-188, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.14074> , ANKARA-TURKEY
- Üngüren, E., Doğan H., Özmen, M. Tekin, Ö.A (2010). "Otel Çalışanlarının Tükenmişlik ve İş Tatmin Düzeyleri İlişkisi" *Journal of Yaşar University*. 17(5). s.2922-2937
- Yolcu, S. ve Bostancı, M.Ö (2012). "Determining The Factors That Affect Burnout and Job Satisfaction Among Academicians: A Sample Application on The Hitit University" *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. Volume 7/4 Fall 2012, p.589-600, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: 10.7827/TurkishStudies.3973, ANKARA-TURKEY
- Zhang, Y., Gan, Y. ve Cham, H. (2007). "Perfectionism, academic burnout and engagement among Chinese college students: A structural equation modeling analysis" *Personality and Individual Differences*. 43. p.1529-1540.